

EVLİ KADININ SOYADI

Last Name of Married Woman

Dr. Merve YILMAZ*

ÖZET

Soyad, belirli bir aileye mensup kişileri, diğer ailelere mensup kişilerden ayırmaya hizmet eden bir tanıtma işaretidir. Soyadının bu işlevsel boyutunun yanında psikolojik bir boyutu da bulunmaktadır. Soyadı üzerindeki hak hem kişiye sıkı surette bağlı olan bir kişilik hakkı hem de herkese karşı ileri sürülebilen mutlak bir haktır. Soyadı, doğumla, seçme ile, idari karar ile, mahkeme kararı ile, evlat edinmeyle ve evlenme ile kazanılabilir. Evli kadının soyadı konusu ise TMK'nın 187. maddesinde düzenlenmiştir: "Kadın evlenmekle kocasının soyadını alır; ancak evlendirme memuruna veya daha sonra Nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuruyla kocasının soyadı önünde önceki soyadını da kullanabilir. Daha önce iki soyadı kullanan kadın, bu haktan sadece bir soyadı için yararlanabilir". Türk Medeni Kanunu'nda yer alan mevcut düzenlemeye göre kadının, evlenmeyle kocasının soyadını taşıma yükümlülüğünün Anayasa'ya da yer alan eşitlik ilkesine, kadın erkek eşitliği ilkesine, pozitif ayrımcılık ilkesine ve Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası hukuka aykırı olduğu ileri sürülmektedir. Hukuk sistemimizde yıllar içerisinde meydana gelen değişikliklerle Türk Medeni Kanunu'nun 187. maddesinde değişiklik yapılması kaçınılmaz olmuştur. Bu çalışmamızda Türk Medeni Kanun'un 187. maddesinin mevcut hali, Anayasaya ve uluslararası hukuka aykırılığı sorunu üzerinde duracağız.

Anahtar Kelimeler: Ad, soyad, kadın, soyad üzerindeki hak, soyadının kazanılması, evli kadının soyadı.

ABSTRACT

Last Name is an introducing sign to serve differentiating people from a definite family from people who are members of other families. Besides this functional aspect of last name, there is also a psychological aspect of it. The right on last name is an absolute one both a personal right strictly depending on the individual and also asserting against everyone. Last name can be taken by birth, choice, administrative decision, child adoption, and marriage. The last name of married women in the 187 TMK'nın regulated in Article: "Women are marrying her husband's last name, but the marriage officer will rule on or after the written notice of Population in front of

---

* Yargıtay Tetkik Hâkimi - mrv-yilmaz@hotmail.com

her husband's last name may also use the previous last name. More women using their last name a last name only for the benefit of this right". According to the regulations placed in Turkish Civil Code, it is stated that the obligation for women to carry their husbands' last names is contrary to principle of equality in Constitutional Law, principle of woman-man equality, positive discrimination principle and International Law agreed by Turkey. By means of the changes occurred throughout years in our Law system, it became inevitable to make changes about the 187th article of Turkish Civil Code. This study aims to emphasize the illegality of the existent situation of 187th article of Turkish Civil Code in terms of Constitutional Law and International Law.

Keywords: Name, last name, women, right to a last name, taking of last name, last name of married woman

***

GİRİŞ

Ad, bir kişiyi toplum içerisinde diğer kişilerden ayıran ve kişinin toplumsal ilişkilerinde bireyselleşmesine hizmet eden bir tanıtmaya işarettir¹. Ad üzerindeki hak bir kişilik hakkıdır ve Türk Medeni Kanunu'nun 26. maddesi gereğince özel olarak korunmaktadır². Bir kişinin özel kimliğinin ifade biçimi olan ad, dar anlamda ad ve geniş anlamda ad olmak üzere ikiye ayrılarak incelenebilir³. Geniş anlamda ad, Soyadı Kanunu kapsamında taşınması ve nüfus kütüğüne yazılması zorunlu olmayan, müstear ad, lakap gibi kişileri bireyselleştirmeye yarayan unsurlar olarak ifade edilebilir⁴. Dar anlamda ad, öz ad ve soyadından oluşmaktadır⁵. Öz ad, aynı aileden gelen ve aynı soyadı taşıyan kişileri birbirinden ayırt etmeye yarar, soyad ise, belirli bir aileye mensup kişileri, diğer ailelere mensup kişilerden ayırmaya yarar⁶.

---

¹ Mustafa DURAL/ Tufan ÖĞÜZ, *Kişiler Hukuku*, Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 7. Bası, İstanbul, 2004, s. 155.

² Heinrich HONSELL/ Nedim Peter VOGT/ Thomas GEISER, *Basler Kommentar, Zivilgesetzbuch I*, 3. Auflage, Basel/Genf/München, 2006, Art.29, Nr. 18; Abdülkadir ARPACI, *Kişiler Hukuku (Gerçek Kişiler)*, İstanbul, 2000, s. 165, Andreas BUCHER, *Natürliche Personen und Persönlichkeitsschutz*, 3. Auflage, Basel/ Genf/ München, 1999, s. 203; M. Kemal OĞUZMAN/ Özer SELİÇİ/ Saibe OKTAY-ÖZDEMİR, *Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)*, Yeniden gözden geçirilmiş ve mevzuata uyarlanmış 10. Bası, İstanbul, 2010, s. 100; Nazan MOROĞLU, *Kadının Soyadı*, İstanbul, 1999, s. 23.

³ Aydın ZEVLİLİLER/ M. Beşir ACABEY/ K. Emre GÖKYAYLA, *Medeni Hukuk, Giriş, Başlangıç Hükümleri, Kişiler, Hukuku, Aile Hukuku*, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 6. Bası, Ankara, 1999, s. 415.

⁴ ZEVLİLİLER/ ACABEY/ GÖKYAYLA, s. 421.

⁵ ZEVLİLİLER/ ACABEY/ GÖKYAYLA, s. 416 vd.

⁶ ARPACI, s. 166-167.

Soyadı Kanunu'nun 1. maddesine göre "Her Türk öz adından başka soy adını da taşımağa mecburdur". Soyadı Kanunu uyarınca ad, bir kişilik hakkı olmasının yanı sıra, aynı zamanda kişi bakımından bir yükümlülük olarak yasa koyucu tarafından öngörülmüştür. Yasa koyucu tarafından adın bir yükümlülük olarak öngörülmesinin nedeni, bir kişinin kimliğini tespitinde kamu yararının bulunmasıdır. Belirli bir aileye mensup tüm kişilerin, aynı aileye mensup olduklarının tespitini sağlayan ilkeye, "soyadı birliği ilkesi" denilmektedir. Soyadı birliği ilkesinin kabul edildiği hukukumuzda evlilik ile kadın kocasının soyadını almaktadır.

Bu araştırma ve inceleme yazısının konusunu evli kadının soyadı ve bu durumun kadın erkek eşitliği ilkesi çerçevesinde değerlendirilmesi oluşturmaktadır. Çalışmamızda öncelikle genel olarak soyadı kavramı, hukuki mahiyeti ve kazanılması üzerinde kısaca durduktan sonra evli kadının soyadı ile ilgili değerlendirmelerde bulunacağız.

I. SOYADI KAVRAMI VE HUKUKİ MAHİYETİ

Belirli bir aileye mensup kişileri, diğer ailelere mensup kişilerden ayırmaya yarayan ad çeşidine soyad denilmektedir⁷. Eski Medeni Kanunda soyadı yerine "aile ismi" kavramı kullanılmaktaydı. Buna karşılık Soyadı Kanunu ve Nüfus Kanunu'nda "soyadı" kavramına yer verilmiştir. Söz konusu yasalar arasında kavram birliğinin sağlanması amacıyla Türk Medeni Kanunu'nda "aile ismi" kavramı yerine "soyadı" kavramına yer verilmiştir. Soyadı Kanunu'nun 1. maddesine göre "*Her Türk öz adından başka soy adını da taşımağa mecburdur*".

Rütbe ve memuriyet, aşiret ve yabancı ırk ve millet isimleriyle, genel ahlaka uygun olmayan veya iğrenç ve gülünç olan kelimeler, soyadı olarak kullanılamaz (Soyadı Kanunu madde 3)⁸. Ancak uygulamada zaman zaman bu hükme aykırı davranıldığı durumlarla karşılaşmaktadır.

Bir kişinin kimliğinin belirlenmesinde en önemli unsur olan soyadı, bir kişilik hakkıdır⁹. Kişiyi sıkı surette bağlı olan soyadının hukuki

---

⁷ Jale AKİPEK/ Turgut AKINTÜRK, *Türk Medeni Hukuku*, Birinci Cilt Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku, Gözden Geçirilip Yeni Medeni Kanuna Uyarlanmış Altıncı Bası, İstanbul, 2007, s. 424; ARPACI, s. 167.

⁸ Anayasa Mahkemesi 17.03.2011 tarih 2009/47 Esas 2011/51 Karar sayılı kararı ile, 21.6.1934 günlü, 2525 sayılı Soyadı Kanunu'nun 3. maddesinde yer alan "...yabancı ırk ve millet isimleriyle..." ibaresinin, Anayasa'nın 10. maddesine aykırılığı savıyla yapılan iptal isteminin oy çokluğu ile reddine karar vermiştir.

⁹ ARPACI, s. 165, BUCHER, s. 203; OĞUZMAN/ SELİÇİ/ OKTAY-ÖZDEMİR, s. 100; MOROĞLU, s. 23; DURAL/ ÖĞÜZ, s. 155; Zahit İMRE, "Şahsiyet Hakkının Korunmasına İlişkin Genel Esaslar,

mahiyetinin kişilik hakkı olması nedeniyle, kişinin bu hakkından vazgeçmesi, devretmesi ve feragat etmesi mümkün değildir¹⁰. Soyadı üzerindeki hak, mutlak haklardandır. Bu sebeple bu hak herkese karşı ileri sürülebilir¹¹. Türk Medeni Kanunu'nun 26. maddesinde soyadı üzerindeki hakkın korunmasına ilişkin yasa koyucu tarafından özel bir hüküm sevk edilmiştir¹². Ancak yasa koyucu tarafından böyle bir madde sevk edilmemiş olsaydı dahi soyadı üzerindeki hakkın yine de korunduğunu söyleyebilirdik. Şöyle ki bu hak, bir kişilik hakkı olması nedeniyle Türk Medeni Kanunu'nun 24 ve devamında düzenlenen kişiliğin korunmasına ilişkin hükümler uyarınca genel hükümler çerçevesinde korunacaktır¹³. Kişilik hakkı olarak soyadı üzerindeki hakkın korunmasına karşın yasa koyucu tarafından özel bir madde sevk edilmesi, yasa koyucu tarafından adın korunmasına ilişkin verilen önemden kaynaklanmaktadır¹⁴.

II. SOYADININ KAZANILMASI

Soyadının kazanılması genel olarak doğumla olur. Bunun yanı sıra, seçme ile, idari karar ile, mahkeme kararı ile, evlat edinmeyle ve evlenme ile de kazanılır. Bu başlık altında evlenme dışındaki halleri kısaca ifade edeceğiz. Evlenme ile soyadının kazanılmasını evli kadının soyadı başlığı altında ayrıca değerlendireceğiz.

A. DOĞUMLA SOYADININ KAZANILMASI

Kanun gereğince soyadı doğumla kazanılmaktadır. Bir başka ifade ile bir kişi doğduğu anda bir soyadına sahip olur. Türk Medeni Kanunu'nun

---

Özellikle İsim Hakkı ve İsim Hakkının Korunması”, *Recai Seçkin'e Armağan*, Ankara, 1974, s. 831; Yıldız ABİK, *Kadının Soyadı ve Buna Bağlı Olarak Çocuğun Soyadı*, Ankara, 2005, s. 38; Selda İLGÖZ, “Eşitlik Bağlamında Kadının Soyadı Sorunu”, *Uluslararası- Disiplinlerarası Kadın Çalışmaları Kongresi 05-07 Mart 2009 Kongre Bildirileri*, Üçüncü Cilt, Sakarya, 2009, s. 107; “Özel hukuk açısından ad ve soyad kişiyi tanıtan ve onu diğer bireylerden ayırmaya yarayan bir kavramdır. Kendine özgü kişiliği ve özvarlığı olan her birey, başkalarından adı ve soyadıyla ayırt edilir, toplum ve ailesi içinde bununla yer alır. Onun içindir ki her kişinin bir soyadının olması ve soyadının nüfus siciline yazılması yasayla zorunlu kılınmıştır. Bu zorunluluk aynı zamanda kişinin yaşamıyla özdeşleşen ve kişiliğinin ayrılmaz bir ögesini oluşturan soyadını özgürce seçmesi ve onunla tanınması için kendisine tanınmış bir temel kişilik hakkıdır”. Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, 12.07.2005 tarih, 2005/6553 Esas, 2005/7404 Karar sayılı kararı (Meşe İçtihat Programı)

¹⁰ ABİK, s. 38; OĞUZMAN/ SELİÇİ/ OKTAY -ÖZDEMİR, s. 100.

¹¹ ARPACI, 165; ABİK, s. 38-39.

¹² Kişilik haklarını koruyan genel düzenlemenin özel bir düzenlemesi olduğuna dair HONSELL/ VOGT/ GEISER, Art. 29, Nr. 1.

¹³ BUCHER, s. 205; ZEVLİLİLER/ ACABEY/ GÖKYAYLA, s. 417; DURAL/ ÖĞÜZ, s. 155; ARPACI, s. 165; Serap HELVACI, *Türk ve İsviçre Hukuklarında Kişilik Hakkını Koruyucu Davalar*, İstanbul, 2001, s. 76; İMRE, s. 816; ABİK, s. 39.

¹⁴ ARPACI, s. 165.

321. maddesi gereğince “Çocuk, ana ve baba evli ise ailenin;...soyadını taşır”. Her ne kadar madde metninde ailenin soyadından bahsedilmekte ise de¹⁵ Türk Medeni Kanunu’nun 187. maddesi gereğince kadın evlenmekle kocasının soyadını alacağı için, ailenin soyadı kocanın yani çocuğun babasının soyadı olacaktır¹⁶. Evlilik birliği içerisinde doğan çocuğun babasının soyadını alacağına ilişkin söz konusu bu hüküm, emredici niteliktedir. Bir başka ifade ile evlilik birliği içerisinde¹⁷ doğan çocuğa babasının soyadından başka bir soyadı verilebilmesi mümkün değildir¹⁸. Evliliğin sona ermesi halinde evlilik birliği içerisinde doğan çocuk, babanın soyadını taşımaya devam edecektir¹⁹.

Türk Medeni Kanunu’nun 321. maddesi yasa koyucu tarafından “Çocuk ana ve baba evli değilse ananın soyadını taşır. Ancak ana önceki evliliğinden dolayı çifte soyadı taşıyorsa çocuk onun bekârlık soyadını taşır” şeklinde kaleme alınmıştır. Aynı hükmün gerekçesinde de anası ve babası evli olmayan çocuğun babası ile arasında, tanıma ya da hüküm sonucu soybağı kurulmuş olsa dahi yine anasının soyadını taşıyacağı ifade edilmiştir²⁰. Söz konusu düzenleme doktrinde eleştirilmiştir²¹.

¹⁵ Türk Medeni Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarı Taslağı’nın madde 2: “Türk Medeni Kanununun 321 inci maddesinde geçen “ailenin” sözcüğü “babanın” şeklinde değiştirilmiştir...” (<http://www.kgm.adalet.gov.tr/gg/turkmedenikanunu.pdf>)

¹⁶ BUCHER, s. 205, DURAL/ ÖĞÜZ, s. 159; ABİK, s. 55.

¹⁷ DURAL/ÖĞÜZ: Evlilik birliği içerisinde doğan çocuk kavramından sadece ana ve babası evli olduğu sırada doğan çocuklar anlaşılmalıdır. Türk Medeni Kanunu’nun 285. maddesi gereğince evliliğin sona ermesinden itibaren üçyüz gün içinde doğan çocuğun babası koca sayılacağından, evliliğin sona ermesinden itibaren üçyüz gün içerisinde doğan çocuk da babanın soyadının taşıyacaktır. Yine evlilik birliğinin sona ermesinden itibaren üçyüz günden sonra doğan çocuğun, ananın evlilik sırasında gebe kaldığının ispatlanması halinde babası koca sayılacaktır ve çocuk babanın soyadını taşıyacaktır.

¹⁸ OĞUZMAN/ SELİÇİ/ OKTAY-ÖZDEMİR, s. 102; Hayrûnisa ÖZDEMİR, “Türk ve İsviçre Medeni Hukukunda Ad Üzerindeki Hak ve Korunması”, *AÜHFD*, Cilt 57, Sayı 3, 2008, s. 571; “4721 Sayılı Türk Medeni Kanununun 321. maddesi hükmüne göre, evlilik birliği içinde doğan çocuk ailenin yani babanın soyadını taşır. 2525 Sayılı Soyadı Kanununun 4. maddesinin ikinci fıkrası hükmüyle evliliğin feshi veya boşanma hallerinde çocuk anasına tevdi edilmiş olsa bile babanın seçtiği veya seçeceği soyadını alacağı emredici kuralı getirilmiştir. Baba soyadını veya çocuk ergin olduktan sonra kendi soyadını usulüne uygun olarak açacağı bir dava sonunda verilecek kararlarla değiştirmedikçe çocuğunda soyadı değişmez”. Yargıtay 18. Hukuk Dairesi 23.02.2009 tarih 2008/11663 Esas 2009/1466 Karar sayılı kararı (Meşe İctihat Programı)

¹⁹ Hans Michael RIEMER, *Personenrecht des ZGB, Studienbuch und Bundesgerichtspraxis*, 2. Auflage 2002 Bern, s. 113, Christian BRUCKNER, *Das Personenrecht des ZGB*, Zürich, 2000, s. 282.

²⁰ Gerekçe madde 431.

²¹ ÖZDEMİR, s. 572: Eski Medeni Kanunu’na göre evlilik dışı çocuk ile babası arasında tanıma ya da kişisel sonuçlu babalık davasıyla “sahih olmayan nesep bağı” kurulmuşsa, çocuk babanın soyadını taşıyabiliyordu (Eski Medeni Kanun madde 312). Oysa 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu ile bu imkan ortadan kaldırılmıştır ve bu düzenleme isabetsizdir.

Anayasa Mahkemesi 02.07.2009 tarih 2005/114 Esas 2009/105 Karar sayılı kararı ile Türk Medeni Kanunu'nun 321. maddesinin Anayasa'nın 10., 11., 36. ve 90. maddelerine aykırılığı iddiasıyla açılan iptal davasında söz konusu hükümde yer alan "... evli değilse ananın..." ibaresinin, Anayasa'nın 10., 11. ve 41. maddelerine aykırı olduğuna hükmetmiştir²². Bununla birlikte iptal edilen ibarenin doğuracağı hukuksal boşluk kamu yararını ihlal edici nitelikte görüldüğünden, Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasıyla 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 53. maddesinin dördüncü ve beşinci fıkraları gereğince iptal hükmünün, kararın Resmî Gazete'de yayımlandığı 07.10.2009 tarihinden başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe girmesine karar verilmiştir. Ancak yasa koyucu

²² "...Eski Medeni Kanun'a göre evlilik dışında doğan çocuk, doğduğu anda anasının soyadını almakta, babası tarafından tanınması veya hükümle babalığın belirlenmesi halinde ise babasının soyadını taşımaktaydı. 743 sayılı Türk Kanunu Medenisinin 312. maddesini karşılayan bir hüküm 4721 sayılı Yasada yer almadığından, Türk Medeni Kanunu'nun 321. maddesi uyarınca, babalık hükmü ya da tanıma halinde dahi çocuk ananın soyadını taşıyama devam edecektir...Anayasa'nın 10. maddesinde, herkesin, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşit olduğu, hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmayacağı, Devlet organları ve idare makamlarının bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorunda olduğu belirtilmiştir. Bu ilke, birbirinin aynı durumunda olanlara ayrı kuralların uygulanmasını, ayrıcalıklı kişi ve toplulukların yaratılmasını engellemektedir. Aynı durumda olanlar için farklı düzenleme eşitliğe aykırılık oluşturur. Anayasa'nın amaçladığı eşitlik, mutlak ve eylemli eşitlik değil hukuksal eşitliktir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar ayrı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'nın öngördüğü eşitlik ilkesi ihlal edilmiş olmaz. Kişisel nitelikleri ve durumları özdeş olanlar arasında, yasalara konulan kurallarla değişik uygulamalar yapılamaz. Anayasanın 41. maddesinde de, "Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. / Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar." hükmüne yer verilmiştir. Maddenin gerekçesinde ise, "... evlilik içi ve dışı çocuklar arasında ayırım gözetilmemesi esası benimsenmiştir. Bu sonuç, esasen "eşitlik ilkesi"nden de çıkarılabilir" açıklamasına yer verilmiştir. Anayasa Mahkemesinin benzeri konularda daha önce verilmiş olan kararlarında vurgulandığı üzere, çocuk evlilik dışı dünyaya gelse bile, ana babasını bilmek, babasının nüfusuna yazılmak, bunun getireceği haklardan yararlanmak, ana ve babasından kendisine karşı olan görevlerini yerine getirmelerini istemek gibi kişiliğine bağlı temel haklara sahiptir. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinde bütün çocukların evlilik içi veya evlilik dışı doğmuş olmalarına bakılmaksızın aynı sosyal korumadan yararlanması gerektiği açıklanmıştır. Keza, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde yasama, yürütme ve yargı organlarıncı gerçekleştirilecek bütün faaliyetlerde "çocuğun yararı"nın esas alınması gerektiğine vurgu yapılmıştır. Anayasanın 41. maddesinin gerekçesinde de, ailenin yanı sıra evlilik dışında doğan çocukların da korunması devlete bir ödev olarak yüklenmiştir. Bu nedenle, **tanıma işleminin varlığı veya babalık hükmü verilmiş olması durumunda evlilik içi veya evlilik dışı doğmuş olmanın çocukların hukuksal statüsünde bir farklılığa yol açması kabul edilemez.** Açıklanan nedenlerle, tanıma işleminin varlığına veya babalık hükmü verilmiş olmasına rağmen çocuğun babasının soyadını alabilmesini engelleyen itiraz konusu "... evli değilse ananın..." ibaresi, Anayasanın 10., 11. ve 41. maddelerine aykırıdır, iptali gerekir..." Anayasa Mahkemesi 02.07.2009 tarih 2005/114 Esas 2009/105 Karar sayılı kararı (<http://www.anayasa.gov.tr>)

tarafından henüz konu ile ilgili bir düzenleme yapılmamıştır. Kanunlar Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan ve görüşe sunula kanun tasarıları arasında yer alan “Türk Medenî Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarı Taslağı”nın 2. maddesinde “Çocuk evlilik dışında doğmuş olmakla birlikte babasıyla arasındaki soybağı, tanıma veya babalık hükmüyle kurulmuş ise babanın soyadını taşır. Çocuğun menfaatine ise mahkemece ananın soyadını taşımasına karar verilebilir” şeklinde bir düzenlemeye yer verilmiştir²³. Söz konusu tasarı taslağında yer alan çocuğun soyadıyla ilgili düzenleme, Anayasa Mahkemesi’nin kararı dikkate alınarak hazırlanmış yerinde bir düzenlemedir. Bu düzenleme ile Türk Medeni Kanunu’nda çocuğun soyadına ilişkin hüküm, 25.04.2006 tarihli 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanununun “Tanıma işlemi” başlıklı 28. maddesinde yer alan tanınan çocukların, babalarının hanesine baba adı ve soyadı ile analarının kayıtlı olduğu yer bilgileri belirtmek suretiyle tescil edileceğine ilişkin hüküm ile uyumlu hale getirilmiş olacaktır.

B. SEÇME İLE SOYADININ KAZANILMASI

02.07.1934 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanan ve yayım tarihinden altı ay sonra yürürlüğe giren Soyadı Kanunu’nun birinci maddesi ile herkesin bir soyadı taşıması zorunlu hale getirilmiştir.

Soyadı Kanunu’nun 4. maddesine göre “*Soy adı seçme vazifesi ve hakkı evlilik birliğinin reisi olan kocaya aittir. Evliliğin feshi veya boşanma hallerinde çocuk anasına tevdi edilmiş olsa bile babasının seçtiği veya seçeceği adı alır. Koca ölmüş ve karısı evlenmemiş olursa veyahut koca akıl hastalığı ve akıl zayıflığı sebebiyle vesayet altında bulunuyor ve evlilik de devam ediyorsa bu hak ve vazife karındır. Kocanın vefatıyla karı evlenmiş veya koca evvelki fıkrada zikredilen sebeplerle vesayet altına alınmış ve evlilik de zeval bulmuş ise bu hak ve vazife çocuğun baba cihetinden olan kan hısımlarından en yakın erkeğe ve bunların en yaşlısına yok ise vasiye aittir*”. Aynı kanunun 5. maddesine göre ise “*Mümeyyiz olan reşit soy adını seçmekte serbesttir. Akıl hastalığı ve akıl zayıflığı dolayısıyla vesayet altına alınmış olan reşidin adını babası, yok ise anası, bu da yok ise vasisi seçer*”. Soyadı Kanunun yürürlüğe girdiği 1934 yılında, herkesin bir soyadı taşıma mecburiyeti ilkesinin yerine getirilebilmesi için söz konusu hükümler sevk edilmiştir. Ancak kanunun

---

²³ <http://www.kgm.adalet.gov.tr/gg/turkmedenikanunu.pdf>

4. ve 5. maddesinde yer alan bu iki hükmün günümüzde uygulanabilirliği bulunmamaktadır²⁴.

C. İDARİ KARAR İLE SOYADININ KAZANILMASI

Soyadı Kanunu'nun 7. maddesinde, soyadı olmayanlara bir soyadı seçmeleri için Soyadı Kanunu'nun Resmi Gazete'de yayımlandığı 02.07.1934 tarihinden itibaren 2 yıl içerisinde bir soyadı seçmeleri için süre verilmiştir. Buna göre “*Bu kanunun neşri tarihinden itibaren iki yıl içinde gerek soy adı olmıyanlar ve gerekse soy adlarını değiştirmek isteyenler taşıyacakları adı Hükümetin tayin edeceği şekilde nüfus kütüklerine geçirilmek üzere bildirirler*”. Soyadı Kanunu'nun 8. maddesine göre kanunun yayımı tarihinden itibaren iki yıl içerisinde soyadı seçmeyenlere ve ana babası olmayanlara soyadı vermek yetkisi o yörenin en büyük mülki amirine verilmiştir. Bu şekilde soyadı seçme yetkisi idari karar ile gerçekleştirilmiştir.

Nüfus Kanunu'nun 21/2. maddesine göre, ana ve babası belli olmayan bulunmuş çocuklara, çocuğun bulunduğu yer nüfus memuru tarafından bir öfad ve soyadı takılarak aile kütüğünün son sayfasına tescil işlemi gerçekleştirilir.

D. MAHKEME KARARI İLE SOYADININ KAZANILMASI

Bir kişinin kimliğinin belirlenmesinde en önemli unsur olan soyadı mutlak haklardandır. Bu sebeple kural olarak soyadının değiştirilebilmesi mümkün değildir. Soyadının değişmezliği ilkesine yasa koyucu tarafından bir istisna getirilmiştir. Türk Medeni Kanunu'nun “adın değiştirilmesi” başlıklı 27. maddesine göre, “Adın değiştirilmesi, ancak haklı sebeplere dayanılarak hâkimden istenebilir”. Adın değiştirilmesine ilişkin haklı sebeplerin neler olduğu, somut olayın özellikleri dikkate alınarak hakim tarafından belirlenecektir²⁵. Soyadı Kanunu'nun 3. maddesine göre, rütbe ve memuriyet, aşiret ve yabancı ırk ve millet isimleriyle, genel ahlaka uygun olmayan veya iğrenç ve gülünç olan kelimeler, soyadı olarak kullanılamaz. Söz konusu madde hükmüne aykırı olan soyadlarının değiştirilmesi talepleri haklı sebep olarak kabul edilmelidir²⁶.

---

²⁴ ABİK, s. 55; MOROĞLU, s. 35-37; ÖZDEMİR, s. 573.

²⁵ AKİPEK/ AKINTÜRK, s. 429: “Hâkim haklı sebebin bulunup bulunmadığını, özellikle adının değiştirilmesini isteyen kimsenin kişisel, ekonomik ve ailevi menfaatlerini göz önünde tutarak takdir eder”.

²⁶ AKİPEK/ AKINTÜRK, s. 429; İMRE, s. 822.

Türk Medeni Kanunu'nun 27. maddesi gereğince, soyadının değiştirildiği nüfus siciline kayıt ve ilân olunur. Soyadı değişmekle kişisel durum değişmez. Soyadının değiştirilmesinden zarar gören kimse, bunu öğrendiği günden itibaren bir yıl içerisinde değiştirme kararının kaldırılmasını dava etme hakkına sahiptir.

E. EVLAT EDİNMEYLE SOYADININ KAZANILMASI

Evlât edinme bahsi Türk Medeni Kanunu'nun 305 ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir. Evlat edinmenin hükümlerinin düzenlendiği Türk Medeni Kanunu'nun 314. maddesinin 3. fıkrasında ise evlat edinme nedeniyle soyadının kazanılması düzenlenmiştir. Buna göre “*Evlâtlık küçük ise evlât edinenin soyadını alır. Evlât edinen isterse çocuğa yeni bir ad verebilir. Ergin olan evlâtlık, evlât edinilme sırasında dilerse evlât edinenin soyadını alabilir*”. Söz konusu hüküm uyarınca eğer evlatlık küçük ise evlat edinenin soyadını alır. Buna karşılık eğer evlatlık ergin ise, evlatlığa yasa koyucu tarafından bir seçim hakkı tanınmıştır²⁷. Bir başka ifade ile ergin olan evlatlık, evlat edinilme sırasında evlat edinenin soyadını kendiliğinden kazanamayacaktır. Ergin olan evlatlık, evlat edinenin soyadını almak istiyorsa bu durumu evlat edinilme sırasında bildirmelidir. Ergin olan evlatlık tarafından evlat edinenin soyadını almak istediği, evlat edinilme sırasında bildirilmemiş ise ergin olan evlatlık asıl ailesinin soyadını taşımaya devam edecektir. Ergin olan evlatlık evlat edinme sırasında tercih hakkını kendi soyadını taşıma yönünde kullanmış ise sonradan evlat edinenin soyadını taşımak istese dahi evlat edinenin soyadını taşıma imkanına sahip değildir²⁸. Nüfus Kanunu'nun 29. maddesine göre, “...evlat edinilen evli bir erkek ise evlat edinenin hanesine karı ve çocukları ile birlikte aktarma suretiyle yazılır ve evlat edinenin soyadını alırlar. Evlat edinilen evli kadın ise evlat edinme evlat edinen ile evlatlığın künyelerine işaret edilerek kadın kocası hanesinde kocası soyadı ile kalır”. Evlat edinilen kadın eşinden boşanır ise, bu halde evlat edinenin soyadını alacaktır²⁹.

---

²⁷ Ahmet KILIÇOĞLU, *Medeni Kanun'umuzun Aile- Miras ve Eşya Hukukunda Getirdiği Yenilikler*, Ankara, 2003, s. 118.

²⁸ ABİK, s. 61

²⁹ BUCHER, s. 205; ABİK, s. 62; MOROĞLU, s. 43.

III. EVLİ KADININ SOYADI

A. GENEL OLARAK

Türk Hukukunda soyadının kazanılması hallerinden bir diğeri de evlenme ile soyadının kazanılmasıdır. Evlenme ile soyadının kazanılması Türk Hukukunda yalnızca kadınlar bakımından söz konusu bir durumdur. Evli bir erkek doğumla kazandığı soyadını evlenme ile yine korumaya devam etmektedir. Bu başlık altında ilk olarak 743 sayılı Medeni Kanun döneminde evlenme ile soyadının nasıl kazanıldığını ifade ettikten sonra halen yürürlükte olan 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nda evlenme ile soyadının nasıl kazanıldığına ilişkin değerlendirmelerde bulunacağız. Son olarak bu başlık altında evli kadının soyadı ile ilgili tasarı taslağı hakkındaki görüşlerimizi ve önerilerimizi bildireceğiz.

B. 743 SAYILI MEDENİ KANUNDA EVLİ KADININ SOYADI

743 sayılı Medeni Kanun'da evlenme ile soyadının kazanılması, bir başka ifade ile evli kadının soyadı 153. maddede düzenlenmiştir. Medeni Kanun'un 1997 yılında yapılan değişiklikten önceki ilk halinde, kadının evlenmekle kocasının aile ismini (soyadını)³⁰ taşıyacağı hüküm altına alınmıştır. Medeni Kanun'un 153. maddesi emredici nitelikte bir hükümdür³¹. Kadın bakımından kocanın soyadını taşımak hem bir yükümlülük hem de bir haktır. Bir başka ifade ile koca tarafından kadının kendi soyadını taşıması hiçbir şekilde engellenemeyecektir³².

Yasa koyucu tarafından 1997 yılında 4248 sayılı yasa ile 743 sayılı Medeni Kanun'un 153. maddesinde bir değişiklik yapılmıştır³³. 743 sayılı Yasa'nın 153. maddesinin değişik birinci fıkrası şöyledir: "*Kadın, evlenmekle kocasının soyadını alır; ancak evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuru ile kocasının soyadı önünde önceki soyadını da kullanabilir. Daha önce iki soyadı kullanan*

³⁰ Şakir BERKİ, "Türk Medeni Kanununda Evlenmenin Evli Kadınlı İlgili Neticeleri", *Hüseyin Cahit Oğuzoğlu'na Armağan*, Ankara, 1972, s. 114: Maddede belirtilen "aile ismi"nden kasıt "soyadı"dır. Yoksa evli kadının mutlaka kocasının anne babasının "aile ismi"ni taşıması mecburiyeti yoktur. Koca kendi soyadının değiştirmiş ise, kadında kocasının değiştirilmiş bu soyadını taşıyacağı için kocasının "aile ismi"ni taşımayacaktır.

³¹ Ahmet KILIÇOĞLU, "Medeni Kanun Açısından Kadın - Erkek Eşitliği", *Ankara Barosu Dergisi*, Sayı 1, 1991, s. 12; ABİK, s. 77; MOROĞLU, s. 87.

³² ABİK, s. 77; MOROĞLU, s. 87.

³³ KILIÇOĞLU, *Medeni Kanun Açısından Kadın Erkek Eşitliği*, s. 12: İsviçre'de Medeni Kanununun 153. maddesine karşılık gelen 160. madde, 1984 yılında değiştirilmiştir. Yeni hükme göre "Kocanın soyadı eşlerin aile soyadlarıdır. Kadın evlendirme memuruna o ana kadar ki soyadını da aile soyadı yanında kullanmak istediğini belirtebilir. Bu durumda kadının kızlık soyadı aile soyadının önünde yer alır".

kadın, bu haktan sadece bir soyadı için yararlanabilir." Yasa koyucu tarafından maddede yapılan değişiklik ile kadının evlenme ile kocasının soyadını taşıma yükümlülüğü devam etmektedir. Ancak söz konusu değişiklik ile evlenen kadına kocasının soyadının önünde evlenmeden önceki soyadını kullanabilme hakkı getirilmiştir³⁴.

Yasa koyucu tarafından madde metninde "önceki soyadı" ifadesine yer verilmiş, kadının bekarlık soyadından bahsedilmemiştir. Daha önce iki soyadı kullanan kadın, kocasının soyadının önünde sadece bir soyadı kullanabilme hakkına sahiptir. Bir başka ifade ile kadın bekarlık soyadını kullanabileceği gibi, eski eşinin soyadını da kullanabilir³⁵.

Söz konusu hüküm uyarınca kadın evlenme akdi kurulurken doğrudan evlendirme memuruna ya da evlenme akdinden sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı bir başvuruyla kocasının soyadının önünde, önceki soyadını da kullanabilir. Evlenme akdinden sonra kadının önceki soyadını kullanmak için nüfus müdürlüğüne başvurabilmesi için yasa koyucu tarafından herhangi bir süre sınırlaması da getirilmemiştir³⁶.

C. 4721 SAYILI TÜRK MEDENİ KANUNU'NDA EVLİ KADININ SOYADI

1. Genel Olarak

Evlü kadının soyadı konusunda 4248 sayılı yasa ile değişik 743 sayılı Medeni Kanun'un 153. maddesine, Türk Medeni Kanunu'nda da aynen yer verilmiştir. "Kadının Soyadı" başlıklı üçüncü bölümde 187. maddede yer alan hüküm şu şekildedir: "*Kadın, evlenmekle kocasının soyadını alır; ancak evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuruyla kocasının soyadı önünde önceki soyadını da kullanabilir. Daha önce iki soyadı kullanan kadın, bu haktan sadece bir soyadı için yararlanabilir*".

Söz konusu hüküm uyarınca evlenme akdi ile kadın kocasının soyadını almaktadır. Bu hüküm emredici nitelikte bir hükümdür³⁷. Bir başka ifade

---

³⁴ Turgut AKINTÜRK, *Türk Medenî Hukuku, Aile Hukuku*, İkinci Cilt, Gözden Geçirilmiş Yeni medeni Kanuna Uyarlanmış Onuncu Bası, İstanbul, 2006, s. 121; Murat DOĞAN, "Türk Medenî Kanunu'nun Evliliğin Genel Hükümleri Bakımından Getirdiği Yenilikler", *AÜHFİD*, Cilt 52, Sayı 4, 2003, s. 124; MOROĞLU, s. 89; ABİK, s. 79; ARPACI, s. 172.

³⁵ Bilge ÖZTAN, *Aile Hukuku*, Ankara, 2004, s. 162.

³⁶ ABİK, s. 79.

³⁷ OĞUZMAN/ SELİÇİ/ OKTAY- ÖZDEMİR, s. 104; DURAL/ ÖĞÜZ, s. 161; "Medeni Kanunun 187 maddesi gereğince; kadın evlenmekle kocanın soyadını alır. Bu emredici kurala aykırı olarak davacı T...'ın "K..." olan soyadının "Ku..." olarak düzeltilmesi doğru görülmemiştir."Yargıtay 18.

ile evlenen kadın kocanın soyadını taşımak zorundadır. Bununla birlikte yasa koyucu tarafından evlenen kadına evlenmeden önceki soyadını kocanın soyadının önünde kullanabilme imkânı tanınmıştır. Böyle bir imkandan yararlanmak isteyen kadın, evlenme akdi sırasında evlendirme memuruna ya da daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı bir başvuru ile bu hakkını kullanabilir. Kadın evlenmeden önce iki soyadı kullanıyor ise kocanın soyadının önünde yalnızca bir soyadı kullanma imkânına sahiptir. Bir başka ifade ile evlenmeden önce iki soyadı kullanan kadın, evlendikten sonra bu iki soyadından hangisini kocanın soyadından önce kullanacağı hususunda bir tercih hakkına sahiptir³⁸.

Doktrinde savunulan bir görüşe göre, eşler evlenme akdi yapmadan önce kendi aralarında kadın eşin soyadının “aile soyadı” olarak kullanılması hususunda anlaşabilirler. Bu halde eşler Türk Medeni Kanunu’nun 27. maddesinde yer alan adın değiştirilmesi müessesinden yararlanabilirler. Erkeğin soyadının değiştirilmesi yönündeki talep, mahkeme tarafından ancak haklı sebeplerin varlığı halinde kabul görecektir³⁹. Doktrinde savunulan bir başka görüşe göre ise evlenen kadının “aile soyadı” olarak kocanın soyadını kullanma yükümlülüğü bulunduğu gibi koca bakımından da kendi soyadını “aile soyadı” olarak kullanma yükümlülüğü bulunmaktadır. Türk Medeni Kanunu’nun 187. maddesi emredici nitelikte bir hükümdür. Bu sebeple Türk Hukukunda koca tarafından kadının soyadını, “aile soyadı” haline getirebilmek için kendi soyadını değiştirmek üzere bir dava açması kanuna karşı hile hali olarak düşünülmelidir⁴⁰.

Eşlerin aile soyadını taşımaya hem bir hak hem de bir yükümlülük olarak nitelendirilmelidir⁴¹. Bu sebeple kocanın ölümü ya da gaipliği halinde de kadın kocanın soyadını taşımaya devam eder⁴². Eşler arasında mahkeme

Hukuk Dairesi, 21.10.2002 tarih, 6380-10081 Esas-Karar (Ömer Uğur GENÇCAN, 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu, Cilt 2, Ankara, 2007, s. 1699-1700).

³⁸ DURAL/ ÖĞÜZ, s. 161, ABİK, s. 91-92; ÖZTAN, s. 161-162.

³⁹ ÖZTAN, s. 162; ÖZDEMİR, s. 574; İLGÖZ, s. 112-113.

⁴⁰ AKINTÜRK, s. 121.

⁴¹ ABİK, s. 77; MOROĞLU, s. 87; ÖZDEMİR, s. 574; ÖZTAN, s. 163.

⁴² ÖZTAN, s. 163; ÖZDAMAR, s. 574. Bu konuda ayrıntılı bilgi için Bkz.: Bilge ÖZTAN, “Evlilik Birliğinin Sona Ermesi Halinde Kadının Soyadı”, *Hüseyin Cahit Oğuzoğlu’na Armağan*, Ankara, 1972, s. 422 – 424; “4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nun 187. maddesi hükmü uyarınca kadın evlenmekle kocanın soyadını alır. Nüfus Hizmetleri Kanunu’nun uygulanmasına ilişkin Yönetmeliğin 67. maddesi hükmüne göre de, kocası ölen kadın, yeniden evlenmedikçe ölen kocasının aile kütüğünde kalır ve kocasının soyadını taşımaya devam eder. Ancak, kendisinin yazılı istemde bulunması durumunda bekarlık hanesine dönerek, bekarlık soyadını alıp kapanmış olan nüfus kaydı açılabilir. Sözü edilen madde hükümlerinden de açıkça anlaşıldığı üzere, kocası ölen kadın, kendi İstemi ile bekarlık soyadını almadıkça veya haklı nedenlere

tarafından ayrılık kararı verilmiş ise yine kadın kocanın soyadını kullanır. Evliliğin butlan ya da boşanma ile sona ermesi halinde Türk Medeni Kanunu'nun 173. maddesi gereğince kadın evlenmeden önceki soyadını alır. Eğer kadın evlenmeden önce boşanmış ve bekarlık soyadını taşımak istiyor ise hakimden bekarlık soyadını taşıması hususunda izin istemelidir.

Boşanma halinde kadın evlenme ile kazandığı kişisel durumunu korur, ancak evli olan kadın boşanma kararının kesinleşmesi ile kocanın soyadını taşıma hakkını kaybeder⁴³. Ancak bu kurala yasa koyucu tarafından Türk Medeni Kanunu'nun 173/2. maddesinde bir istisna getirilmiştir. Kadın boşandığı kocasının soyadını kullanmak istiyorsa bu hususta hakimden talepte bulunmalıdır. Kadın boşandığı kocasının soyadını kullanmakta bir menfaati olduğunu ve bu durumun kocaya zarar vermediğini ispatlarsa, hakim kadının boşandığı kocasının soyadını taşımasına izin verir⁴⁴. Bununla birlikte Türk Medeni Kanunu'nun 173/3. maddesi gereğince koca, boşandığı kadının kendi soyadını taşımasını istemiyorsa ve hakim tarafından izin verilen dönemdeki koşullarda değişiklik olmuşsa, verilen izin kaldırılması talep edilebilir. Bu halde kadın, hakim kararına üzerine evlenmeden önceki soyadını alacaktır⁴⁵.

2. Mukayeseli Hukukta Evli Kadının Soyadı

Türk Medeni Kanunu'nun 187. maddesinde yer alan düzenleme 1984 yılında yapılan değişiklikle İsviçre Medeni Kanunu Art 160'da yer alan hüküm ile benzer niteliktedir. Kural olarak kadın evlenmekle kocasının

---

dayanarak soyadının değiştirilmesini isteyip bu yolda mahkemece karar verilmiş olmadıkça, ölen kocasının soyadını taşımayı sürdürür. Kocasını ölmekle dul kalan kadının kendisi dışında üçüncü kişilerin onun soyadının değiştirilmesi konusunda dava açma hakları ve dolayısı ile aktif husumet ehliyetleri yoktur". Yargıtay 18. Hukuk Dairesi 22.04.2008 tarih, 2008/3571 Esas 2008/4944 Karar sayılı kararı (Meşe İçtihat Programı)

⁴³ BRUCKNER, s. 284; RIEMER, s. 113; Lâle SİRMEN, "Medeni Hukuktaki Son Gelişmelerin Işığı Altında Evlenme ve Boşanma Alanında Yeniden Düzenlenmesi Gerekli Konular", *Hukukta Kadın Sempozyumu*, Ankara, 2000, s. 86; BUCHER, s. 204.

⁴⁴ BRUCKNER, s. 284; ÖZTAN, s. 162: Türk Medeni Kanunu'nda kadının kocasının soyadını taşımayı istemesi halinde bu yöndeki talebini hangi süre içerisinde yapacağına dair açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Kadının bu talebini boşanma ya da butlan davası sırasında ileri sürmesi uygun olacaktır.

⁴⁵ ÖZTAN, s. 164; ÖZDEMİR, s. 574. DURAL/ ÖĞÜZ, s. 162: Boşanan kadının soyadına ilişkin yukarıda açıklanan hususlar İsviçre Hukuku'nda daha farklıdır. İsviçre Medeni Kanunu (ZGB) Art. 119/1'e göre, evlenme ile soyadı değişen kadın boşanma ile de değişen bu soyadını korumaya devam eder. Ancak boşanan kadın eş dilerse boşanma kararının kesinleşmesinden itibaren bir yıl içerisinde nüfus memuruna başvurarak evlenmeden önceki soyadını ya da bekarlık soyadını taşımak istediğini beyan edebilir.

soyadını alır⁴⁶. ZGB Art 160'a göre, "Evli kadın kocasının aile adını alır. Ancak kadın evlendirme memuruna evlenme anına kadar taşıdığı soyadını da aile adının önünde kullanmak istediğini beyan edebilir. Halen böyle bir çift ad taşıyorsa sadece ilk adı öne koyabilir". Söz konusu hüküm Türk Medeni Kanunu'nun 187. maddesinden bazı farklılıklar göstermektedir. İlk farklılık, Türk Hukuku'nda kadın evlenme akdi sırasında evlendirme memuruna ya da daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı bir başvuru ile tercih hakkını kullanabilirken, İsviçre Hukuku'nda ise kadın sadece evlenme akdi sırasında evlendirme memuruna tercih hakkını kullanmak istediğini beyan edebilir. İkinci farklılık ise Türk Hukuku'nda kadın evlenmeden önce birden fazla soyadı kullanıyorsa bu soyadlarından birini kullanmak üzere kendisine bir tercih hakkı tanınmıştır. Oysa İsviçre Hukuku'nda ise kadın böyle bir durumda, yeni evlilik dolayısıyla kazandığı soyadının önüne bunlardan birincisini ekleyebilmektedir. İsviçre Medeni Kanunu'nda belirttiğimiz gibi "aile adı" kural olarak kocanın soyadı olmaktadır. Buna karşılık İsviçre Hukuku'nda ZGB Art 30'a göre eşler haklı bir menfaatlerinin olduğunu ispat etmeleri halinde kadının soyadının "aile adı" olarak alabilmeleri mümkündür⁴⁷. Türk Hukuku'nda haklı nedenlerle de olsa, eşlerin "aile adı" olarak kadının soyadını alabilmelerine imkân tanıyan bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

Alman Hukukunda eşler evlenme sırasında aralarında anlaşarak kadının ya da kocanın soyadını "aile adı" olarak seçme imkânı tanınmıştır. Eşler kadın ya da kocanın soyadından hangisini seçtiklerine dair bir bildirimde bulunmamışlar ise "aile adı" seçme zorunluluğu bulunmaması nedeniyle eşler evlilik anındaki soyadlarını kullanmaya devam ederler (BGB 1355). Ancak hükümde eşlerin "aile adı" olarak kadın ya da erkeğin soyadını seçebilmelerine imkân tanınmıştır. Bir başka ifadeyle her iki soyadının birlikte "aile adı" olarak kararlaştırılabilmesine imkan tanınmamıştır.

3. Türk Medeni Kanunu'nun 187. Maddesinin Anayasa'ya ve Uluslararası Hukuka Aykırılığı Sorunu

Türk Medeni Kanunu'nun 187. maddesine göre kadın evlenmekle kocasının soyadını alır. Bununla birlikte yasa koyucu tarafından evlenen

⁴⁶ BUCHER, s. 204; BRUCKNER, s. 281; Heinz HAUSER/ Thomas GEISER/ Esther KOBEL, *Das Eherecht des schweizerischen Zivilgesetzbuches (Eheschliessung, Scheidung, Allgemeine Wirkungen der Ehe, Güterrecht)*, Bern, 2000, Nr. 07.05.

⁴⁷ Haklı sebeplerin varlığı hususunda hakimin çok katı davranmaması yönündeki görüş için Bkz.: HAUSER/ GEISER/ KOBEL, Nr. 07.06.

kadına evlenmeden önceki soyadını kocanın soyadının önünde kullanabilme imkanı tanınmıştır. Doktrinde ve uygulamada söz konusu hükmün kadın erkek eşitliği bağlamında Anayasa'ya ve Uluslararası Hukuka aykırı olduğu ileri sürülmüştür. Şöyle ki Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesinde “özel hayatın ve aile hayatının korunması” hüküm altına alınmış, 14. maddesinde ise cinsiyete dayalı ayrımcılık yasaklamıştır. 22.11.1984 tarihli 7 No.lu Protokol'un 5. maddesinde ise, “Eşler kendi aralarında ve çocuklarıyla ilişkilerinde, evlilikle ilgili, evlilik sırasında veya ayrıldıktan sonra, özel hukuk nitelikli haklara ve yükümlülöklere eşit olarak sahiptirler” hükmüne yer verilmiştir. Kadınlara Karşı Her Türölü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Sözleşme'nin (CEDAW) 1/g bendi ise: “Tarađ devletler kadınlara karşı evlilik ve aile ilişkileri konusunda ayrımı önlemek için gerekli bütün önlemleri alacaklar ve özellikle kadın-erkek eşitliğine dayanılarak kadınlara aşağıdaki hakları sağlayacaklardır: Aile adı, meslek ve iş seçimi dâhil her iki eş (kadın-erkek) için geçerli, eşit kişisel haklar...” şeklinde bir düzenleme mevcuttur. Türk Medeni Kanununda yer alan evli kadının soyadı ile ilgili hükmün, uluslararası bu metinlere aykırı olduğu ileri sürölmektedir⁴⁸. Ayrıca yapılan eleştiriler uyarınca söz konusu hükmün evlenmeden önce eşlere aralarında anlaşarak içlerinden birinin soyadını “aile soyadı” olarak seçebilme imkanı tanınması şeklinde değiştirilmesi istenmiştir⁴⁹.

Türk Medeni Kanunu'nun 187 ve aynı mahiyette olan 743 sayılı Medeni Kanun'un 153. maddesinin iptali istemi ile Anayasa Mahkemesi'ne de başvurulmuştur. Anayasa Mahkemesi tarafından 743 sayılı Medeni Kanun'un 4248 sayılı yasa ile değişik 153. maddesinin Anayasa'nın 12 ve 17. maddelerine aykırı olduğu gerekçesi ile yapılan iptal istemi, oy çokluğu ile reddedilmiştir⁵⁰.

---

⁴⁸ ABİK, s. 23 vd.

⁴⁹ ABİK, s. 102; Nazan MOROĞLU, “Medeni Kanun'a Göre Kadının Soyadı ve Bir Öneri”, www.tukd.org.tr/dosya/kadinin_soyadi.doc, (çevrimiçi) 25 Ağustos 2011, s. 19.

⁵⁰ “Mahkeme başvuru kararında, herkesin kişiliğine bağı dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme haklarına sahip olduğunu, kişiye özgü bütün bu hak ve özgürlüklerin kullanılması, sınırlanması ve devredilmesinin bizzat kendi iradesine dayandığını, kimsenin kimseye zarar vermeden ve hakkını zedelemeyen sosyal birey olmasının gerektirdiği hak ve özgürlükleri de olabildiğince kullanarak ve geliştirerek yaşaması gerektiğini belirterek devlet ağırlıklı toplumlarda örf, ahlak ve benzeri gerekçelerle bireylerin özgür iç dünyalarının baskı altına alındığını, sindirilen özgürlük ölçümlerinin kişilerin iç ve dış dünyalarını kararttığını, böyle bir toplum yapısında baskın çıkan erkeğin elindeki erki kadına ve çocuğa karşı kullandığını, buna karşılık, Avrupa'dan da esinlenen Türk kadınının kendi kimlik arayışına başladığını, bu onur mücadelesinin amacının erkeği dışlamak ve önüne geçmek olmayıp yanyana ve eşit şartlarda

Anayasa Mahkemesi tarafından 1998 yılında verilen karar ile 743 sayılı Medeni Kanun'un 153. Maddesinin anayasaya aykırı olmadığı yönündeki kararından sonra Avrupa İnsan Haklı Mahkemesi tarafından konuyla ilgili bir karar verilmiştir. Buna göre: *"Başvuran Ayşe Ünal Tekeli 1965 doğumlu bir Türk Vatandaşıdır ve İzmir'de yaşamaktadır. 25 Aralık 1990 tarihinde yaptığı evliliğin ardından, o dönemde halen stajyer avukat olan başvuran Türk Medeni Kanununun 153. Maddesi uyarınca eşinin soyadını almıştır. Meslek hayatında kızlık adıyla bilindiğinden, bu ismi yasalara göre aldığı soyadın önüne eklemeyi sürdürmüştür. Ancak resmi dosyalarda her iki ismi de kullanmamaktadır. 22 Şubat 1995'te Karşıyaka Asliye Mahkemesinde yalnızca kızlık soyadı "Ünal"ı kullanmasına izin verilmesi için dava açmıştır. Asliye Mahkemesi. 04 Nisan 1995 tarihinde Türk Medeni Kanununun 153. Maddesine göre evli kadınların evlilikleri süresince kocalarının ismini taşımalarının gerekliliğini, gerekçe göstererek başvuranın istemini ret etmiş, karar 6 Haziran 1995'te Yargıtay tarafından onanmıştır. 14 Mayıs 1994'te Medeni Kanunun 153. Maddesinde yapılan değişikliklerden biri de evli*

yürümek olduğunu, bundan böyle cinsiyet ayırımına son verilmesi ve dava konusu olayda olduğu gibi, kadın ve erkeğin uzlaşması halinde kadının soyadının aile soyadı olarak kayda geçilmesinin gerektiğini, ne var ki, Medenî Kanun'un 153. maddesinin birinci fıkrasının bunu engellediğini, bu nedenle kuralın Anayasa'nın 12. ve 17. maddelerine aykırılık oluşturduğunu ileri sürmektedir. Anayasa'nın 12. maddesinde herkesin kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere, 17. maddesinde de yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. İtiraz konusu "Kadın evlenmekle kocasının soyadını alır" kuralı kimi sosyal gerçeklerin doğurduğu zorunluluklardan ve yasa koyucunun yıllar boyu kökleşmiş bir geleneği kurumsallaştırmasından kaynaklanmaktadır. "Aile hukuku" öğretisinde de kadının erkeğe göre farklı yaratıldığı, zorunluluklar ve toplumsal gerçekler karşısında kadının korunması, aile bağlarının güçlendirilmesi, evlilik birliğinde düzen ve uyum sağlanması, aile içinde iki başlılığın önlenmesi gerektiği gibi hususlarda görüşler bulunmaktadır. Kullanılan aile isminin kuşaktan kuşağa doğumla geçmesiyle aile birliği ve bütünlüğü devam etmiş olacaktır. Aile birliğinin sağlanması için yasa koyucu eşlerden birisine öncelik tanımıştır. Kamu yararı, kamu düzeni ve kimi zorunluluklar soyadının kocadan geçmesinin tercih nedeni olduğunu göstermektedir. Kaldı ki itiraz konusu kural da aile isminin sadece erkeğin soyadına bağlanacağı öngörülmemekte, kadının başvurusu durumunda kocanın soyadıyla birlikte kızlık soyadını da kullanma olanağı bulunmaktadır.

Kadının evlenmekle kocasının soyadını almasının cinsiyet ayırımına dayanan bir farklılaşma yarattığı savı da yerinde değildir. Anayasa'nın 10. maddesinde öngörülen eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı olacağı anlamına gelmez. Kişilerin haklı bir nedene dayanarak değişik kurallara bağlı tutulmaları eşitlik ilkelerine aykırılık oluşturmaz. Durum ve konularındaki özellikler kimi kişilerin ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerekli kılabılır. Yasa koyucunun aile soyadı olarak kocanın soyadına öncelik vermesi belirtilen haklı nedenler karşısında eşitlik ilkesine aykırılık oluşturmamaktadır. Bu nedenle, itiraz konusu kural Anayasa'nın 10., 12. ve 17. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir. Anayasa Mahkemesi 29.09.1998 tarih 1997/61 Esas, 1998/59 Karar sayılı kararı (http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=1427&ontent=Çevrimiçi, 25 Ağustos 2011.)

kadınlar, kızkılık soyadlarını eşlerin soyadlarının önüne ekleyebilme olanağını kazanmıştır. Başvuran, söz konusu değişikliğin kendisinin soyadı olarak yalnızca kızkılık adını kullanabilme yönündeki isteğini karşılamadığını düşündüğü için bu olasılıktan yararlanmamıştır. 22 Kasım 2001' de yürürlüğe giren yeni Medeni Kanununun 187. maddesi eski 153. madde ile aynı hükümleri taşımaktadır. 153. maddede yapılan değişiklikten sonra bu hükmün Anayasaya uygun olmadığı iddiasıyla yapılan başvuru ise Anayasa Mahkemesi tarafından ret edilmiştir. Avrupa Konseyine üye sözleşmeciler devletler arasında eşlerin aile adının eşit bir durumda seçmeleri lehinde bir konsensüs de doğmuştur. Çift, başka türlü karar vermiş olsa bile kocanın soyadının çiftin soyadı olarak kullanılmasındaki yasal zorunluluk ve böylece kadının evlenmekle otomatik olarak kendi soyadını yitirdiği tek üye devletin, Türkiye olduğu görülmektedir. ... Türk Hükümetinin aileye kocanın soyadının verilmesini, aile birliğinin ifade edilmesi için düzenlenmiş bir gelenekten doğduğuna ilişkin argümanına gerekçesine gelince mahkeme, aynı ada sahip olmanın kesin bir faktör olmadığı düşüncesindedir. Ayrıca Avrupa'daki diğer yasal sistemler Tarafından benimsenen çözümle de onaylandığı gibi evli bir çiftin ortak bir aile adını taşımaya seçmediği yerde de aile birliği korunabilir ve sağlanabilir. ... Sonuç olarak mahkeme farklı muamele konusunda 8. Maddeye bağlı olarak 14. maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir⁵¹.

Bu gelişmelerden sonra yine 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 187. maddesinin iptali istemi ile Anayasa Mahkemesi'ne açılan davada Anayasa Mahkemesi oy çokluğu ile istemin reddine karar vermiştir⁵². Avrupa İnsan Haklı Mahkemesi tarafından Ünal/Tekeli davası ile ilgili verilen karardan sonra yapılan başvuru sonucu verilen bu karar şöyledir: “İtiraz konusu kural ile aile ismi olarak kullanılan soyadının kuşaktan kuşağa geçmesiyle, Türk toplumunun temeli olan aile birliği ve bütünlüğünün devamı sağlanmış olmaktadır. Soyadının kişilik haklarından olması, ona hiçbir müdahalede bulunulamayacağı anlamına gelmez. Yasa koyucunun soyadı kullanımına kamu yararı ve kamu düzeni gerekleri uyarınca Anayasa'ya uygun olmak koşuluyla müdahalede

⁵¹ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin 16 Kasım 2004 tarihli Ünal Tekeli- Türkiye Davası kararının Adalet Bakanlığı Dış İlişkiler Genel Müdürlüğünce yapılan çevirisi (Ünal Tekeli / Türkiye Davası, 29865/96, Strazburg, 16 Kasım 2004)

⁵² Anayasa Mahkemesi 10.03.2011 tarih 2009/85 Esas 2011/49 Karar sayılı kararı (http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=manage_karar&ref=show&action=karar&id=3399&content= Çevrimiçi, 27 Şubat 2011.)

takdir hakkının bulunduğu açıktır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de soyadı kullanımı ile ilgili başvuruları, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesinde yer alan "özel hayatın ve aile hayatının korunması" ilkesi kapsamında incelemiş ve kararlarında, nüfusun eksiksiz ve doğru olarak kaydedilmesi, aile adlarının istikrarına verilen önem, kişisel kimlik saptaması veya belli bir ismi taşıyanların belli bir aile ile bağlantılarının kurulabilmesi gibi kamu yararının gerekleri uyarınca, soyadı değiştirme imkânına yasal sınırlamalar getirilebileceği; ulusal yasa koyucunun bu sınırlamaları da kendi devletiyle ilgili tarihi ve siyasal yapısına bağlı kalarak seçmesinde takdir hakkının bulunduğunu belirtmiştir. Bu kapsamda, yasa koyucunun aile soyadı konusundaki takdir hakkını, aile birliği ve bütünlüğünün korunması ve aile bağlarının güçlendirilmesi başta olmak üzere, kamu yararı ve kamu düzeninin gerektirdiği kimi zorunluluklar nedeniyle, eşlerden birisine öncelik tanıyacak biçimde kullanmasının hukuk devletine aykırı bir yönü bulunmamaktadır. Kaldı ki itiraz konusu kuralda kadının başvurusu durumunda önceki soyadını kocasının soyadının önüne ekleyerek kullanabileceği belirtilerek, kişilik hakkı ile kamu yararı arasında adil bir dengenin kurulması da sağlanmıştır. Kadının evlenmekle kocasının soyadını almasının cinsiyet ayırımına dayanan bir farklılaşma yarattığı savı da yerinde değildir. Durum ve konumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları gerekli kılabilir. Belirtilen gerekçelerle yasa koyucunun takdir yetkisi kapsamında aile soyadı olarak kocanın soyadına öncelik vermesi eşitlik ilkesine aykırılık oluşturmamaktadır. Açıklanan nedenlerle itiraz konusu kural Anayasa'nın 2., 10., 12., 17. ve 41. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir".

4. Değişiklik Önerisi

Evli kadının evlenmekle kocasının soyadını alacağına ilişkin Türk Medeni Kanunu'nun 187. Maddesi, kadın erkek eşitliğini, kadınlar aleyhine bozduğu gerekçesiyle doktrinde eleştirilmiş ve maddeyle ilgili farklı değişiklik önerileri ileri sürülmüştür.

SİRMEN⁵³e göre eşlerin evlenmeden önce aralarında bir anlaşma yaparak içlerinden birinin soyadını aile adı olarak seçebilmelerine imkan tanıyan bir düzenleme yapılması uygun olacaktır.

---

⁵³ SİRMEN, s. 86.

MOROĞLU⁵⁴'na göre, “Eşler, her biri evlilik öncesi soyadını kullanmaya devam etmek istemedikleri takdirde, evlendirme memuruna yapacakları yazılı bir bildirim ile ortak aile adı olarak erkeğin ya da kadının doğumla aldığı soyadını seçebilirler. Soyadı aile adı olarak seçilmeyen eş doğumla kazandığı soyadını aile adının önünde taşır. Eşler böyle bir seçimde bulunmamışlarsa kadın evlenmekle kocasının soyadını alır ve doğumla aldığı soyadını kocasının soyadı önünde taşır”.

ABİK⁵⁵'e göre, Türk Hukuku için ideal çözüm BGB 1355 kuralının daha liberal bir biçime getirilmesi ile ulaşılabilir. Yazar eşlerin ortak bir “aile adı” taşımalarını, bu hususta evlenmeden önce hangi adı seçecekleri hususunda aralarında anlaşmalarını, bu konuda bir tercih hakkı kullanmamışlar ise her iki eşin doğum adlarının birleşmesinden oluşan adın “aile adı” olarak kabul edilmesi görüşünü benimsemiştir.

Doktrinde her ne kadar Türk Medeni Kanunu'nun 187. maddesinin kadın erkek eşitliğini kadınlar aleyhine bozduğu yönünde görüşler bulunmaktaysa da bazı yazarlar tarafından doktrinde bu görüşün aksi de savunulmaktadır.

AKINTÜRK⁵⁶'e göre, Türk Medeni Kanunu'nun 187. maddesi kadın erkek eşitliğini kadınlar aleyhine bozan bir madde niteliğinde değildir. Eşler arasında evlenmeden önce bir anlaşma yaparak hangi eşe ait soyadının “aile adı” olarak kullanılacağı yönündeki görüşler aile hukuku alanında geçerli olan “düzenleme serbestliği bulunmaması” ilkesine aykırı olacaktır. Ayrıca bu yönde yapılacak bir düzenleme mevcut nüfus sicilleri sistemiyle de bağdaşmayacaktır. Yine kadının evlenmesine rağmen sadece kendi soyadını taşımaya devam etmesi de uygulamada birçok karmaşaya neden olacaktır.

HATEMİ⁵⁷ ise konuya farklı bir açıdan yaklaşmıştır. Soyadının bir kişilik hakkı olmasının yanı sıra kamu yararına ilişkin bir işlevi de olduğunu, çağlar boyunca gelen alışkanlıklara da uygun olarak, toplum içerisinde kargaşaya neden olunmaması için aile soyadı olarak erkek eşin soyadının alınmasının uygun olacağını belirtmiştir. Ayrıca bu konuda bir düzenleme ihtiyacı varsa kadının soyadının aile soyadı olarak seçilebilmesine imkan tanımak yerine, kadına evlenmeden önceki

---

⁵⁴ MOROĞLU, *Bir Öneri*, s. 19.

⁵⁵ ABİK, s. 98-100.

⁵⁶ AKINTÜRK, s. 122.

⁵⁷ Hüseyin HATEMİ, *Aile Hukuku*, İstanbul, 2005, s. 80.

soyadını taşıyabilmesine imkan tanımının daha uygun olacağını ifade etmiştir⁵⁸.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kararı ve yaşanan diğer gelişmeler nedeniyle Kanunla Genel Müdürlüğü tarafından Türk Medeni Kanunu'nun 187. maddesi ile ilgili bir tasarı taslağı hazırlanmıştır. Görüşe sunula kanun tasarıları arasında yer alan "Türk Medenî Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarı Taslağı"nın 1. maddesinde "*Kadın evlenmekle kocasının soyadını alır; ancak evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuruyla kocasının soyadı önünde önceki soyadını kullanabileceği gibi, sadece önceki soyadını kullanmaya da devam edebilir. Daha önce iki soyadı kullanan kadın, bu haktan sadece bir soyadı için yararlanabilir.*" şeklinde bir düzenlemeye yer verilmiştir⁵⁹.

SONUÇ

Soyad belirli bir aileye mensup kişileri, diğer ailelere mensup kişilerden ayırmaya hizmet eden bir tanıtmaya işaretidir. Soyadı üzerindeki hak kişiye sıkı surette bağlı olan bir kişilik hakkı olup, kişinin bu haktan vazgeçmesi, devretmesi ve feragat etmesi mümkün değildir. Soyadı üzerindeki hak kişilik hakkı olmasının yanı sıra aynı zamanda mutlak bir haktır ve herkese karşı ileri sürülebilir.

Soyadının kazanılması genel olarak doğumla olur. Bunun yanı sıra, seçme ile, idari karar ile, mahkeme kararı ile, evlat edinmeyle ve evlenme ile de kazanılır. Türk Medeni Kanunu'nda yer alan mevcut düzenlemeye göre kadın, evlenmekle kocasının soyadını alır. Ancak evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuruyla kocasının soyadı önünde önceki soyadını da kullanabilmesi de mümkündür. Söz konusu bu hükmün Anayasa'ya da yer alan eşitlik ilkesine, kadın erkek eşitliği ilkesine, pozitif ayrımcılık ilkesine aykırı olduğu ileri sürülmektedir. Anayasa'nın 10. maddesinin 2. fıkrasında, "Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz" hükmü yer almaktadır. Anayasanın 12. maddesine göre "Herkes kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir". Anayasa'nın 17.

---

⁵⁸ HATEMİ, s. 81: Kadına önceki soyadını kullanma hakkı verildiğinde çocukların babanın soyadı taşımaları yönünde bir düzenleme yapılmalıdır.

⁵⁹ <http://www.kgm.adalet.gov.tr/gg/turkmedenikanunu.pdf>

maddesinin ilk fıkrasına göre ise “Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir”. Tüm bu hükümler ve Anayasa’nın 41. maddesi birlikte değerlendirildiğinde, ayrıca Türkiye’nin taraf olduğu gerek Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve eki protokole gerekse de Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi karşısında Türk Medeni Kanununun 187. maddesinde yer alan düzenlemenin Anayasa’ya ve Uluslararası Hukuka uygun olduğunu söylemek pek mümkün görünmemektedir. Anayasa Mahkemesi ise aykırılık istemi ile önüne gelen uyuşmazlıklarda Türk Medeni Kanunu’nda yer alan hükmün Anayasa’ya aykırı olmadığına karar vermiştir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ise Türkiye ile ilgili bir kararında kadınların toplumsal yaşamda tanındığı soyadını kullanmaya devam etmesinin doğal bir hak olduğu, buna aykırı olan kanuni düzenlemelerin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 8. ve 14. maddelerine aykırılık teşkil edeceğini belirtmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi ve 03.10.2001 tarih 4709 sayılı yasa ile Anayasa’nın 41. maddesi ile 07.05.2004 tarih 5170 sayılı yasa ile yapılan değişiklik ve 07.05.2010 tarih 5982 sayılı yasayla yapılan ek ile Anayasa’nın 10. ve 90. maddeleri karşısında Türk Medeni Kanunu’nun 187. maddesinde değişiklik yapılması kaçınılmaz olmuştur.

Soyadının belirli bir aileye mensup kişileri, diğer ailelere mensup kişilerden ayırmaya hizmet eden bir tanıtma işareti olarak tanımlanan işlevsel boyutunun yanında psikolojik bir boyutu da bulunmaktadır. Doktrinde değişiklik önerileri irdelendiğinde bizimde benimsediğimiz ve doktrinde HATEMÎ tarafından savunulan görüş doğrultusunda bir düzenleme yapılması yönünde kanun tasarı taslağı hazırlanması yerinde olmuştur. Tasarı taslağında yer alan düzenleme ileri sürülen tüm görüşler arasında bir denge gözetmiştir. Bu düzenleme ile bir yandan mevcut nüfus sicilleri sistemi, soyadının soyun işareti olma işlevi ve kamu yararı ilkesi dışlanmamış bir yandan da kadın erkek eşitliği dengesinde kadınlar aleyhine tutumdan uzaklaşmıştır.

***

KAYNAKÇA

ABİK, Yıldız; *Kadının Soyadı ve Buna Bağlı Olarak Çocuğun Soyadı*, Ankara, 2005.

AKINTÜRK, Turgut; *Türk Medenî Hukuku, Aile Hukuku*, İkinci Cilt, Gözden Geçirilmiş Yeni medeni Kanuna Uyarlanmış Onuncu Bası, İstanbul, 2006.

AKİPEK, Jale/ AKINTÜRK, Turgut; *Türk Medeni Hukuku*, Birinci Cilt Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku, Gözden Geçirilmiş Yeni Medeni Kanuna Uyarlanmış Altıncı Bası, İstanbul, 2007.

ARPACI, Abdülkadir; *Kişiler Hukuku (Gerçek Kişiler)*, İstanbul, 2000,

BERKİ, Şakir; “Türk Medenî Kanununda Evlenmenin Evli Kadınlara İlgili Neticeleri”, *Hüseyin Cahit Oğuzoğlu’na Armağan*, Ankara, 1972.

BRUCKNER, Christian; *Das Personenrecht des ZGB*, Zürich, 2000.

BUCHER, Andreas; *Natürliche Personen und Persönlichkeitsschutz*, 3. Auflage, Basel/ Genf/ München, 1999.

DOĞAN, Murat; “Türk Medenî Kanunu’nun Evliliğin Genel Hükümleri Bakımından Getirdiği Yenilikler”, *AÜHFD*, Cilt 52, Sayı 4, 2003.

DURAL, Mustafa/ ÖĞÜZ, Tufan; *Kişiler Hukuku*, Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 7. Bası, İstanbul, 2004.

GENÇCAN, Ömer Uğur; *4721 Sayılı Türk Medenî Kanunu*, Cilt 2, Ankara, 2007.

HATEMİ, Hüseyin; *Aile Hukuku*, İstanbul, 2005.

HAUSHER, Heinz/GEISER, Thomas/ KOBEL, Esther; *Das Eherecht des schweizerischen Zivilgesetzbuches (Eheschliessung, Scheidung, Allgemeine Wirkungen der Ehe, Güterrecht)*, Bern, 2000.

HELVACI, Serap; *Türk ve İsviçre Hukuklarında Kişilik Hakkını Koruyucu Davalar*, İstanbul, 2001.

HONSELL, Heinrich/VOGT, Nedim Peter/GESİER, Thomas; *Basler Kommentar, Zivilgesetzbuch I*, 3. Auflage, Basel,/Genf/Müchen, 2006.

İLGÖZ, Selda; “Eşitlik Bağlamında Kadının Soyadı Sorunu”, *Uluslararası- Disiplinlerarası Kadın Çalışmaları Kongresi 05-07 Mart*

2009 Kongre Bildirileri, Üçüncü Cilt, Sakarya, 2009. (Meşe İctihat Programı)

İMRE, Zahir; “Şahsiyet Hakkının Korunmasına İlişkin Genel Esaslar, Özellikle İsim Hakkı ve İsim Hakkının Korunması”, *Recai Seçkin’e Armağan*, Ankara, 1974.

KILIÇOĞLU, Ahmet; *Medeni Kanun’umuzun Aile- Miras ve Eşya Hukukunda Getirdiği Yenilikler*, Ankara, 2003.

KILIÇOĞLU, Ahmet; “Medeni Kanun Açısından Kadın – Erkek Eşitliği”, *Ankara Barosu Dergisi*, Sayı 1, 1991.

MOROĞLU, Nazan; *Kadının Soyadı*, İstanbul, 1999.

MOROĞLU, Nazan; “Medeni Kanun’a Göre Kadının Soyadı ve Bir Öneri”, www.tukd.org.tr/dosya/kadinin_soyadi.doc, (çevrimiçi) 25 Ağustos 2011.

OĞUZMAN, M. Kemal/ SELİÇİ, Özer SELİÇİ/ OKTAY-ÖZDEMİR, Saibe; *Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)*, Yeniden gözden geçirilmiş ve mevzuata uyarlanmış 8. Bası, İstanbul, 2005.

ÖZDEMİR, Hayrünnisa; “Türk ve İsviçre Medenî Hukukunda Ad Üzerindeki Hak ve Korunması”, *AÜHFD*, Cilt 57, Sayı 3, 2008.

ÖZTAN, Bilge; *Aile Hukuku*, Ankara, 2004.

ÖZTAN, Bilge; “Evlilik Birliğinin Sona Ermesi Halinde Kadının Soyadı”, *Hüseyin Cahit Oğuzoğlu’na Armağan*, Ankara, 1972.

RIEMER, Hans Michael; *Personenrecht des ZGB, Studienbuch und Bundesgerichtspraxis*, 2. Auflage 2002 Bern.

SİRMEN, Lâle; “Medeni Hukuktaki Son Gelişmelerin Işığı Altında Evlenme ve Boşanma Alanında Yeniden Düzenlenmesi Gereken Konular”, *Hukukta Kadın Sempozyumu*, Ankara, 2000.

ZEVKLİLER, Aydın/ ACABEY, M. Beşir/ GÖKYAYLA, K. Emre; *Medeni Hukuk, Giriş, Başlangıç Hükümleri, Kişiler, Hukuku, Aile Hukuku*, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 6. Bası, Ankara, 1999.

